

Милан Кундера - „Празникът на незначителността“

Ален размишлява за пъпа

Беше месец юни, сутрешното слънце излизаше от облаците и Ален бавно вървеше по една парижка улица. Наблюдаваше девойките, които показваха голия си пъп между много ниския колан на панталона и много късата тениска. Беше очарован; очарован и дори развълнуван, сякаш способността им да съблазняват вече не бе съсредоточена в бедрата им, нито в задните им части, нито в гърдите им, а в тази малка кръгла дупчица, разположена в средата на тялото.

Това го накара да се замисли: ако мъжът (или епохата) вижда центъра на женската съблазън в бедрата, как да се опише и определи спецификата на тази еротическа насоченост? Хрумна му следният отговор: дължината на бедрата е метафоричният образ на пътя, дълъг и мамещ (затова бедрата трябва да са дълги), който води към еротичната развръзка; и наистина, каза си Ален, дори наред с въплъщението дължината на бедрата придава на жената романтичната магия на недостъпното.

Ако мъжът (или епохата) вижда центъра на женската съблазън в задните части, как да се опише и определи спецификата на тази еротическа насоченост? Хрумна му следният отговор: бруталност; веселие; най-краткият път към целта; цел, двойно по-възбуждаща, поради това че е двойна.

Ако мъжът (или епохата) вижда центъра на женската съблазън в гърдите, как да се опише и определи спецификата на тази еротическа насоченост? Хрумна му следният отговор: обожествява не на жената; Дева Мария кърми Исус; мъжкият пол коленичил пред благородната мисия на женския пол. Но как да се определи еротизмът на мъж (или епоха), който вижда женската съблазън съсредоточена наред с тялото, в пъпа?

Рамон се разхожда в Люксембургската градина

Приблизително в момента, когато Ален размишляваше над различните източници на женската съблазън, Рамон се намираше пред близкия до Люксембургската градина музей, в който вече от месец излагаха картини на Шагал. Искаше да ги види, но си знаеше, че няма да намери сили доброволно да се превърне в част от безкрайната опашка, която се точеше пред касата; понаблюдава малко хората, скованите им от отегчение физиономии, представи си залите, в които присъствието и бъбренето им щяха да засенчват картините, и само след минута се обърна и пое по една алея в парка. Там атмосферата беше по-приятна; човешкият род изглеждаше не толкова многолюден и по-свободен – някои тичаха не защото бързаха, а защото обичаха да тичат; други се разхождаха и ядяха сладолед; на моравата привържениците на някаква азиатска школа правеха странни забавени движения; по-нататък големи бели статуи на кралици и други благородни френски дами образуваха огромен кръг, а още по-навътре, върху тревата между дърветата, навсякъде из парка се виждаха скулптури на поети, художници, учени. Спря пред един загорял от слънцето очарователен юноша, само по къси гащета, който му предложи маски с лицата на Балзак, Берлиоз, Юго, Дюма. Рамон не можеше да сдържи усмивката си и продължи да се шляе из тази градина на гениите, които в скромността си, заобиколени от любезното безразличие на разхождащите се, сигурно се чувстваха приятно свободни; никой не се спираше да се взира в лицата им или да чете надписите по пиедесталите. Рамон вдишваше това безразличие и то му вдъхваше утешително спокойствие. Малко по малко на лицето му се появи продължителна, почти щастлива усмивка.

Ракът няма да се състои

Приблизително в момента, в който Рамон се отказа от изложбата на Шагал и реши да се пошляе из парка, Д'Ардело се качваше по стълбите към кабинета на своя лекар. Оставаха точно три седмици до рождения му ден. Вече от няколко години ненавиждаше тези годишнини. Заради цифрите, които им съответстваха. Не можеше обаче да се прави, че няма рожден ден, тъй като радостта от честването надделяваше над срама от остаряването. Още повече че този път посещението при лекаря придаваше на празника нова окраска. Защото днес щеше да узнае резултатите от изследванията и да разбере дали откритите подозрителни симптоми се дължат на рака. Влезе в чакалнята и мислено си повтори с разтреперан глас, че след три седмици ще празнува толкова отдалеченото си раждане и толкова близката си смърт; че ще отбелязва двоен празник.

Но щом видя усмихнатото лице на лекаря, разбра, че смъртта бе отклонила поканата му. Лекарят сърдечно му стисна ръката. Просълзен, Д'Ардело не можа да произнесе и дума.

Кабинетът на лекаря се намираше на авеню „Обсерватоар“, на двеста метра от Люксембургската градина. Д'Ардело живееше на една уличка от другата страна на парка, затова реши да го прекоси. От разходката сред зелената насаждения му стана някак закачливо, особено когато заобиколи големия кръг, образуван от статуите на бившите кралици на Франция, всички от бял мрамор, в цял ръст, в тържествени пози, които му се сториха забавни, ако не и весели, сякаш дамите приветстваха току-що научената от него добра новина. Не можа да се въздържа, поздрави ги два-три пъти с вдигната ръка и избухна в смях.

Тайното очарование на тежката болест

Тъкмо там, близо до великите мраморни дами, Рамон срещна Д'Ардело, който предишната година все още беше негов колега в институцията, чието име не ни интересува. Двамата се спряха един срещу друг и след обичайните поздравии Д'Ардело зарадва със странно възбуден глас:

– Приятелю, нали я знаете голямата Франк? Преди два дни любимият ѝ умря. Д'Ардело замълча и в паметта на Рамон се появи лицето на красивата прочута жена, която познаваше само от снимки.

– Много мъчителна агония – продължи Д'Ардело. – А тя е била неотлъчно до него. Толкова е страдала!

Рамон изумено гледаше радостното изражение на човека, който му разказваше тази зловеща история.

– Представете си, че същата вечер, след като сутринта го бе държала умиращ в прегръдките си, вечеряхме с нея и няколко приятели и, няма да по вярвате, но тя беше почти весела! Възхитих ѝ се! Каква сила! Каква любов към живота! С очи, все още зачервени от сълзите, тя се смееше! А всички знаехме колко го бе обичала! Колко беше страдала! Тази жена е толкова силна!

Точно както четвърт час по-рано при лекаря, в очите на Д'Ардело заблестяха сълзи. Защото, говорейки за моралната сила на голямата Франк, той мислеше за себе си. Нима той също не бе живял цял месец в присъствието на смъртта? Нима силата на характера му също не беше подложена на тежко изпитание? Дори превърнал се в обикновен спомен, ракът оставаше с него като светлината на малка крушка, която по някакъв тайнствен начин го очароваше. Но той успя да овладее чувствата си и продължи с по-прозаичен тон:

– Апропо, ако не се лъжа, вие познавате човек, който умее да организира коктейли, да осигури хапването и всичко останало.

– Не се лъжете – отвърна Рамон.

Д’Ардело:

– Смятам да дам малко празненство за рождения си ден. След развълнуваните думи за голямата Франк лекият тон, с който бе произнесена последната фраза, позволи на Рамон да се усмихне.

– Виждам, че добре си живеете.

Любопитен факт: тази фраза не се хареса на Д’Ардело. Сякаш прекалено лекият тон унищожаваше странната красота на доброто му настроение, като по вълшебство белязано от патоса на смъртта, споменът за която не спираше да го обсебва.

– Да – каза той, – доста добре. – След кратка пауза добави:

– Макар че...

Още една пауза и после:

– Знаете ли, идвам от моя лекар.

Хареса му смущението, което се изписа по лицето на събеседника му. Удължи мълчанието, докато Рамон не се видя принуден да попита:

– Какво? Проблеми ли има?

Д’Ардело отново помълча и отново Рамон се видя принуден да попита:

– Какво ви каза лекарят?

Точно в този момент Д’Ардело видя в очите на Рамон собственото си лице като в огледало: лице на вече възрастен, но все още хубав мъж, беляза но с тъга, която го правеше още по-привлекателно. Каза си, че този хубав тъжен мъж скоро ще празнува рождения си ден, и мисълта, хрумнала му преди посещението у лекаря, отново го навести, очарователната мисъл за двоен празник, отбелязващ едновременно раждането и смъртта. Продължи да се съзерцава в очите на Рамон, после с много спокоен и много мек глас каза:

– Рак...

Рамон измънка нещо и несръчно, приятелски, докосна ръката на Д’Ардело.

– Но това се лекува...

– Уви, твърде късно е. Но забравете какво съм ви казал и не го споделяйте с никого. Мислете за моя коктейл! Трябва да се живее! – каза Д’Ардело и преди да продължи пътя си, вдигна ръка за поздрав. Този дискретен, почти срамежлив жест притежаваше неочакван чар, който развълнува Рамон.

Необяснима лъжа, необясним смях

Ето с такъв красив жест завърши срещата между двамата бивши колеги. Но не мога да избегна въпроса: защо излъга Д’Ардело?

Самият Д’Ардело си зададе същия въпрос малко след това и също не можа да му отговори. Не, не се срамуваше, че е излъгал. Но бе заинтригуван от неспособността си да разбере причината за лъжата си. Обикновено човек лъже, за да заблуди някого и да извлече от това някаква изгода. Но какво може да спечели, като си изобрети рак? Чудно, при мисълта за нелепата си лъжа не можа да се сдържи да не се разсмее. И този смях също беше неразбираем. Защо се смееше? Да не би да намираше поведението си за комично? Не. Впрочем комичното и смисълът му не бяха по неговата част. Чисто и просто, без да знае защо, въобразаемият му рак го радваше. Продължи пътя си, като все така се смееше. Смееше се и се радваше на доброто си настроение.